

2021. júliusi mérnök évfordulók, emlénapok + **programok**

A korona-vírus járvány miatt valamennyi korábban meghirdetett szakmai-program lemondásra, vagy online térbe került!

1. – Köztisztviselők és kormánytisztviselők napja

1992-ben ezen a napon lépett életbe a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény, így ennek emlékére 1996-ban a Magyar Köztisztviselők és Közalkalmazottak Szakszervezete kezdeményezte, hogy július 1-jén ünnepnapot tartsanak. Az ünnepet 1997-ben tartották meg első alkalommal, ekkor még a köztisztviselők napja név alatt. 2011. június 20-án az Országgyűlés úgy határozott, hogy július 1-je a kormánytisztviselők napja is legyen, így e nap a köztisztviselők és kormánytisztviselők napja is lett.

2. – 140 éve született Fonó Albert mérnök

Budapesten született Fonó Albert (1881-1972) gépészmérnök. Műegyetemen 1903-ban kapott oklevelet, utána német, belga, svájci, francia és nagy-britanniai gyárakban dolgozott. Hazatérve 1909-ben műszaki doktori vizsgát tett, majd tanácsadó és tervező mérnökként tevékenykedett. Fő szakterülete az energetika volt, erre vonatkozott a „Mechanikai munkatárolás villamos hajtásnál” című doktori értekezése is. 20 kutatási témában 46 szabadalmat dolgozott ki. Találmányai közül említést érdemel az 1923-ban kidolgozott gőzkazán, valamint az 1928-ban szerkesztett új típusú bányászati légsűrítő berendezés. Szállítógépek és vasúti járművek önműködő fék- és menetszabályozójának a szabadalmát 1924-ben a német Siemens-cég vásárolta meg. 1926-ban az elsők között dolgozott ki egy szárnyashajót, amelynek kísérleteibe Kármán Tódor is bekapcsolódott. Technikatörténeti jelentőségűek sugárhajtómű-találmányai. Az első ilyen sugárhajtás elvét alkalmazó találmánya 1915-ből származik. Ezzel a légi torpedónak nevezett eszközzel a tábori tüzérségi fegyverek hatótávolságát akarta megnövelni. Az alapelv az volt, hogy a lövegből indított lövedéket egy vele összekapcsolt hajtómű tovább gyorsítja, ily módon viszonylag kis kezdősebességgel is lehet nagy távolságra lőni, s a nehéz lövedékeket kis tömegű ágyúból indítani. 1947-ben a Műegyetem magántanára, 1954-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja lett, 1956-ban Kossuth-díjjal tüntették ki. A Magyar Asztronautikai Társaság 1980-ban Fonó Albertről elnevezett díjat alapított, melyet évente egy hazai űrkutatónak adnak át, több éves, vagy akár évtizedes munkássága elismeréseként.

7. – 110 éve született Szendy Károly mérnök

Budapesten született Szendy Károly (1911-1981) Kossuth-díjas gépészmérnök, energetikus. Tanulmányait a József Műegyetemen végezte, ahol 1932-ben gépészmérnöki, 1940-ben műszaki doktori oklevelet szerzett. 1933-1938 között Budapest Székesfőváros Elektromos Művei hálózattervezési osztályának mérnöke, 1938-1944 között az erőműtervezési osztály mérnöke és osztályvezető-helyettese volt. A Mátravidéki Erőmű üzemvezető-helyettese (1944-1945), az Elektromos Művek üzemfejlesztési főosztályvezető-helyettese (1945-1947), a Mátravidéki Erőmű és Bánya Építési Rt.-nél az erőmű helyszíni építésének vezetője (1948-1949), az Erőmű Tervező és Építő Iroda villamos osztályának vezetője (1949-1953), a Villamos Műszaki Osztály vezetője, ill. az Erőmű és Hálózattervező Vállalat főszakértője (1950-1968) volt. Irányító és kezdeményező szerepe volt a hazai villamos-energia rendszer

kialakításában, az erőművek villamos berendezéseinek, a 120, 220, majd a 400 kV-os hálózatok és a nemzetközi kooperációs összeköttetések tervezésében. Nevéhez fűződik a korszerű hálózattervezési módszerek bevezetése hazánkban. Külföldön is elismerést váltottak ki a nagyfeszültségű elosztó hálózatok tervezésére és a villamosenergia-rendszerek modellezésére, szabályozására kidolgozott új módszerei. 1966-tól a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Kar címzetes egyetemi tanára, 1970-től a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja volt.

8. – 125 éve született Csonka Pál mérnök

Budapesten született Csonka Pál (1896-1987) építészmérnök, tanszékvezető egyetemi tanár. A Budapesti Lónyai utcai gimnáziumban érettségizett, majd 1914-től – kétévi katonai szolgálattal megszakítva – 1920-ig a József nádor műegyetem építészeti karának volt hallgatója, itt szerezte meg 1920-ban építészmérnöki oklevelét. Másodéves hallgató korában elnyerte a Horváth Ignác-pályadíjat. Kezdő mérnökként több városrendezési pályázaton részt vett: 1921-ben a Margitsziget, 1922-ben Székesfehérvár, 1923-ban pedig a Szombathely rendezésére kiírt pályázaton nyert második díjat. Pályája kezdetén építésvezetőként dolgozott, 1928-ban építőmesteri szakvizsgát is tett. 1927-től fizetés nélküli gyakornok a műegyetem alkalmazott szilárdságtani laboratóriumában. 1928-1936 között az egyetemi építészeti osztályán a matematika meghívott előadója. 1930-1936 között az alkalmazott szilárdságtani tanszék adjunktusaként tanított, 1931-1936 között vezette a tanszéket. 1933-ban magántanári képesítést nyert, 1936-ban a tanszék ny. rk. tanárává, 1939-ben ny. r. tanárává nevezték ki. 1945-1957 között tanszékvezető egyetemi tanár. 1957-től 1969-ig, nyugdíjba vonulásáig az MTA szilárdságtani kutatócsoportjának vezetője, 1969-től tudományos tanácsadója volt. Az Acta Technica és a Műszaki Tudomány-technika szerkesztője. A műszaki mechanikai létesítmények elmélete és vizsgálata, a szilárdságtan és építésmechanika, a rugalmasság- és képlékenységtan terén elért eredményeiért a műszaki tudományok doktora címet kapta meg, a képlékeny kihajlásra és a rugalmas körhengerhőjra vonatkozó kimagasló eredményeiért Kossuth-díjjal, a műszaki mechanika, a szilárdságtan és az építéstechnika tudományterületén elért eredményeiért pedig Állami-díjjal tüntették ki. Héjszerkezetek c. monográfiája (Budapest, 1981) a hazai tartószerkezeti szakirodalom kiemelkedő alkotása. Tervei szerint épült a taksonyi templom ellipszis alakú héjszerkezettel készült kupolája. Számos hazai és külföldi tudós testületnek, így a Nemzetközi Elméleti és Alkalmazott Mechanikai Unió (IUTAM) Magyar Nemzeti Bizottságának, a Nemzetközi Héjszerkezeti Egyesületnek (IASS) tagja, a Lengyel Elméleti és Alkalmazott Mechanikai Társaságnak pedig külső tagja volt.

10. – 150 éve elfogadott egyetemi szabályzat

Eötvös József vallás és közoktatási miniszter javaslatára 1871. július 10-én Ferenc József jóváhagyta a József Műegyetem új szervezeti szabályzatát, elfogadottá vált a Tudományegyetemtől való elszakadás, s önálló egyetemként megkezdte működését.

11. – 120 éve született Winkler Dezső mérnök

Győrben született Winkler Dezső (1901-1985) Kossuth-díjas gépészmérnök, aki a hazai tehergépjármű-fejlesztésben alkotott maradandót. Diplomáját 1925-ben a brünni német nyelvű műszaki egyetemen szerezte. 1925-1936 között a győri Rába Magyar Vagon- és Gépgyárban konstruktőr, majd 1936-

1948 között az autóosztály vezető főmérnöke volt. 1948-1950. között a Nehézipari Központ (NIK) Autótervező Iroda vezetője, 1950-51-ben a saját szervezésű Járműfejlesztési Intézet (JÁFI) – az AUTÓKUT jogelődje – főosztályvezetője, 1951-68 között első igazgatója. Új traktorok, autóbusz-alvázak, terepjáró gépkocsik tervezésével, dízelmotorok tovább-fejlesztésével foglalkozott. A Gépipari Tudományos Egyesület (GTE) Gépjármű- és Motortechikai Szakosztályának elnöke volt.

15. – Vasutasnap

Az Ullmann Móric (1782-1847) nagykereskedő és bankár, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank első igazgatója által alapított Magyar Középponti Vasúttársaság (Központi Magyar Vasútvállalat) Pest és Vác közötti vonalán 1846. július 15-én elindult az első gőzvasúti szerelvény. A magyar vasút megindulása emlékére tartják minden évben e napon a vasutasnapot. Budapesten, a XIV. kerület Tatai út 95. szám alatt megtekinthető a Magyar Vasúttörténeti Park.

16. – 90 éve született Toró Tibor fizikus

Énlakán született Toró Tibor (1931-2010) atomfizikus, akadémikus, egyetemi tanár. A részecskefizikusi, asztrofizikusi és tudományfilozófiai munkássága mellett elismert Bolyai-kutató volt. Magyar, román és angol nyelven kiadott szakkönyvein kívül rangos tudományos ismeretterjesztő munkák egész sorát jelentette meg. Közéleti munkásságával hozzájárult a romániai magyar és az erdélyi természettudományi gondolkodás terjesztéséhez.

19. – 100 éve született Budavári Kurt mérnök

A csehországi Fischernben született Budavári Kurt (1921-2016) mérnök. Munkásságát 1943-1944-ben magánmérnöki irodáknál kezdte, ahol tereprendezési, víztelenítési és földmérési munkákat végzett. Ezt követően 1945-1946-ban geodéziai felmérésekkel segítette az Országos Földbirtokrendező Tanács munkáját. 1948-1951-ben a budapesti vízgazdálkodási körzet építésvezetője volt, majd közel négy éven keresztül a MEVIÉP osztályvezetője, 1954-1960 között pedig a VIZITERV irányító tervezője, öntözési csoportvezetőjeként tevékenykedett – közben 1955-től 1960-ig Albániában volt kiküldött öntözési szakértő. 1960-1976 között az OVF, ill. OVH Vízhatszósítási osztály-, majd főosztály vezetője volt. Tevékenysége során egymillió hektár öntözését lehetővé tevő öntöző főcsatornák, öntöző rendszerek, esőztető öntözőfürtök, hígtrágya hasznosítások létesítését irányította, közöttük is kiemelkedik a Kiskörei Vízlépcső és öntözéseinek megvalósítása. Az öntözéses vízhasznosítás témakörökben több tankönyvet, főiskolai jegyzetet, kézikönyvet írt, ill. cikket publikált. Tagja volt a FAO és az ICID Magyar Nemzeti Bizottságainak, az MTA Vízgazdálkodási Bizottságának, a KGST Meliorációs Albizottságának, a Magyar-Román Vízügyi Vegyes bizottságnak.

21. – 125 éve született Schlattner Jenő mérnök

Salgótarjánban született Schlattner Jenő (1896-1975) Kossuth-díjas (1951) gépészmérnök, a kémiai tudományok kandidátusa. Diplomáját 1921-ben a Műszaki Egyetemen szerezte. 1924-től a salgótarjáni Kőszénbánya Rt. dorogi erőműve és a szénlepárló üzem vezetője volt. 1933-ban tervezte és szabadalmaztatta az első komplex barnakőszén-lepárló telepet. Nevéhez fűződik az úgynevezett Schlattner-kemence megépítése. A műszaki egyetem díszdoktora (1961). Dorogon utcát neveztek el róla.

26. – 100 éve született Majorlaki József mérnök

Pécsett született Majorlaki József (1921-2019) vegyészmérnök, vízellátás-csatornázási szakmérnök. 1946-tól magánmérnök Pécsett a bőripar területén, 1950-től Budapesten bőripari segédanyagokkal foglalkozott a Turul Kesztyű és Bőrgyárban, 1953-ban Almásfüzitőn a kőolajfeldolgozó üzemszoport vezetője volt. Ezt követően 1955-ig a Komlói Szénbányák laboratóriumának alapító vezetője, majd 1959-ig a Pécsi Kokszművek üzemmérnöke lett. A hazai kokszolható szenek szeparálása és laboratóriumi ellenőrzése során vizsgálati módszereket dolgozott ki. 1959-től 1979-ig – nyugalmiba vonulásáig – a Pécsi (Dél-dunántúli) VIZIG osztályvezetője, műszaki tanácsadója, az igazgatósági vízminőségi laboratórium megszervezője. Nevéhez fűződik a Vízkörnyezet-védelmi Szolgálat megalapozása. Foglalkozott ivóvíz-minőség javításának kérdéseivel. Fő munkaterületei: a Balaton vízminőségének problematikája, a Dráva vízminősége, házi vízszűrő-berendezés kialakítása, ülepítés-elmélet, stb. Mintegy 40 cikket, értekezést publikált. Szerkesztője volt a *Pécsi Műszaki Szemlének*, számos tanulmánya ebben a lapban jelent meg. Társszerzője volt „*A környezetvédelem Pécsett és Baranyában*” című állapotfelmérő monográfiának. A MTESZ Baranya megyei szervezete elnökségi tagjaként, ill. alelnökeként a megye szakmai fejlődését az ezredfordulóig segítette.

31. – 120 éve született Papp Ferenc hidrogeológus

Budapesten született Papp Ferenc (1901-1969) geológus, tanszékvezető műegyetemi tanár. A hidrogeológiában neve összeforrott a forráskutatással. A mérnökgeológia új tudományágának első tanára volt, számos nagy létesítménynél (pld. budapesti földalatti vasút) hasznosították szakismereteit. Szakmai közéleti vezetőként szerkesztője és társszerzője volt az első hazai mérnökgeológiai kézikönyvnek.

Felhasznált irodalom:

- *MMK Történeti (Bizottság) Munkacsoport: Magyar mérnökök évfordulói 2021-ben*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban*
MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának egyes kötetei
- *História – Tudósnapár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók*
Internet: tudosnapar.kfki.hu/historia
- Nagy Ferenc szerk.: *Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig*
1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Kenyeres Ágnes szerk.: *Magyar Életrajzi Lexikon I-IV.*
1967-1990. – Akadémiai Kiadó
- *Mérnöki évfordulók, emléknapi és programok - 2014. január 1-től havi bontásban*
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök

Magyar Mérnöki Kamara (MMK) Történeti (Bizottság) Munkacsoport tagja